

ERDÉSZETI LAPOK

az Országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Nyolczadik évfolyam.

VI. füzet.

Junius 1869.

A vadászati jog a tulajdonjognak elválaszthatlan tartozéka.

Ezen vezérely van kitűzve a ministerium által előterjesztett vadászati törvényjavaslat homlokára; s ha ezen elv a törvényjavaslatban teljesen keresztül vitetett volna, akkor észszerűség és szabadelvűség tekintetében, a tetőpontot elérte volna az. Ezen elv körülírva így hangzanék „A vad annak tulajdonául tekintendő, a kinek telkén van, s így azt neki egyedül van joga bármely úton és bármikor kézre keríteni, s tetzése szerint felhasználni.“ Ebből azután természetesen következnek, hogy senkinek a más jószágán, ennek engedelmével vadászni nem szabad, s a t. s nem volna egyébre szükség, mint a tulajdonjog védelmére vonatkozó már fennálló törvényeket a vadászati jogra, s a vadakra is kiterjeszteni; és a vadállományok gyarapítását vagy apasztását csak oly vadnemeknél korlátozni közzrendtartás szempontjából, melyeknek elszaporodása, vagy magapadása nem csak az illető birtoknak, hanem egész vidékeknek káros volna. A szorosan ezen elvek szerint alkotott törvény természetes, könnyen formulázható, világos, igazságos és azért általánosan szívesen fogadott, és könnyen érvényben tartható, mert megtartásának ellenőrzése könnyű volna; ezen kívül egyedül az által szabadúlhat meg a telek az utolsó középkori bilincstől, a vadászati servitustól. En-

nélfogva ha mivel nemzetek példájára a korrall haladni kívánunk, okvetlen el kell fogadnunk a tulajdonjog elvét a vadászatra nézve is.

Úgy látszik ezen igazságtól voltak áthatva mindazok, kik az életbe léptetendő vadászati törvényhez eddig hozzá szólotak, mert a fenn forgó vezérelvet mindnyájan elfogadták; mindazonáltal rosszul értett nemzetgazdasági elvek, vagy a vadászat nemzetgazdasági fontosságának túlbecsülése, vadászszenvedély s t. eff. által félre vezetettve, ezen szép elvet csak bemutatták, de a kivitelben attól többé kevésbé mindanyian eltértek. Eltértek az eddigi törvényjavaslatok a tulajdonjog elvétől mindnyájan mert

200—300 holdnál kisebb birtokon a vadászatot a tulajdonosnak megtiltják, és az ily birtokokon a vadászati jogot bérbe adni parancsolják; és

a vadászatot mind saját, mind bérbe vett területen tilalmazások által korlátozzák.

A tulajdonjog elvétől való ezen eltérés a törvényhozás jogköréből azonnal ki lesz zárva mihelyt elfogadtatik: hogy a vadászati jog a tulajdonjognak elválaszthatlan tartozéka; már pedig a kor igényei szerint ennek el kell fogadtatnia.

Az államhatalomnak hivatásához tartozik egyfelől az egyes jogában védeni, másfelől pedig annak oly működését, mely mások károsodását vonhatná akár közvetlen, akár közvetve maga után, megakadályoztatni; de valakit tulajdonának mikénti használatában, ott, hol közrendtartási kérdések nem forognak fenn, korlátozni, az állam hatalom hivatásának korszerűen elfogott keretébe nem illik be. Már pedig ha ki van mondva az, hogy a vadászati jog a tulajdonjognak elválaszthatlan tartozéka, akkor jogilag nem szabad többé különbséget tenni 200 holdon alóli, és 200 holdnál nagyobb birtok között. Jogilag véve egy

parasztnak époly joga van az ő 10 holdas telkén legelő nyúlhoz, mint a földes úrnak 20000 holdnyi erdőségében legelő szarvashoz. Ha a jószág kisebb, kevesebb a vad rajta, ha nagyobb, akkor aránylag több; kedvezőbb fekvésű helyen több, mint kedvezőtlenül; de mind ez az illető telek sajátságaihoz tartozik, attól el nem választható. Az igaz, hogy kis birtokon önálló vadállományt nevelni nem lehet, s ha ezen kis birtokok saját telkeiken tilalom nélkül vadásznának, egymás vadászatát tennék tönkre. Ebből csak az következhetik, hogy vagy jószántokból egyesülnek, vagy lemondanak arról, hogy a vadászatból jövedelmet huzzanak; de az nem következik, hogy a törvény nekik megparancsolja az egyesülést és a vadászati jog bérbe adását. A törvénynek csak el kell háritni az egyesülhetés akadályait, de azt elrendelnie nem jogos. A törvényhozás kimondhatja azt, hogy a közbirtokosok többsége kívánatára a 200—300 holdnál kisebb vadászterületek egy egészszé egyesíthetnek és bérbe adathatnak, de kényszerítésnek helye nincs.

Hasonlóan a törvényhozás hatáskörén kívül esik a vad tilalmazása is, akár saját, akár bérbe vett vadászterületen, ha közrendtartási kérdések nem forognak fenn. Ha a vadászati jog a tulajdonjog elválaszthatlan tartozéka, akkor mindenki saját belátása szerint nevelheti vagy fogyaszthatja saját vadállományát. Megszabni azt, hogy ki miképen, mely időben, s mily vadra vadászhat, csaknem annyi volna, mint megparancsolni törvény által a földmivesnek, hogy melyik földjébe mikor mit vessen. E tekintetben az államhatalom csak közrendtartási szempontból rendelkezhetik: megtilthatja azon vadak irtását, melyek kártékony állatokat pusztítanak, vagy jutalmakat tűzhet ki a kártékony állatok irtása végett. Történtek ily rendelkezések emlékezet előtti időkben is, de mindig a földművelés és marha tenyésztés érdekében. És történtek azok azon korban, midőn az ily kifejezések „nemzetgazdasági közérdek,”

„nemzetgazdasági szempontok“ sat. nem voltak ugyan divatban, de a törvényhozók elég bőlesek voltak belátni azon igazságot, hogy a vadászatnak csak nagyon alárendelt bece van a népvagyon szaporítására, s a vadászatot kell a földművelés érdekeihez alkalmazni, nem pedig megfordítva.

Hogy az eddig világot látott vadászati törvényjavaslatok a tulajdonjog elvétől annyira eltértek, annak fő oka a vadászat nemzetgazdasági fontosságának túlbecsülése, és a nemzetgazdasági elvek téves felfogása. Ezen javaslatok azon törekvése, hogy a vadászatban a nemzetjövdelemnek új forrása nyitassék meg, a nemzetnek vadbani szükséglete kielégíttessék, sőt ezen termelési ág terményei külkereskedési cikket is képezzenek, igen helyeselhető; de az eszközök, melyek ennek elérhetését czélozzák: a kényszerbérlet és a vadtilalmazás, ellenkeznek a nemzetgazdaságtan azon elveivel, hogy

a földbirtok mindazon bilincsektől megszabadíttassék, melyek annak szabad használatát akadályozzák; hogy

a törvényhozás által egyik termelési ág se részesíttessék kedvezményekben a másik rovására; és végre hogy

az államhatalom a termelőket működésükben — termékeik minőségét, mennyiségét, az eléállítási módokat, s általában tulajdonuk mikénti használatát megszabó rendeletek által — ne korlátozza.

Hogy a földbirtokon lévő minden kényszer tehát a kényszerbérlet is káros, és a birtok értékét csökkenti az világos. Miért akarjuk tehát a 200 holdasnál kisebb mezei birtokokra, melyeknek száma felette nagy (anyival is inkább, mivel a commassatio még aránylag kevés helyütt vitetett keresztül), — miért akarjunk ezen birtokokra a kényszerbérlet gyűlölt bilincset verni

azon korban, midőn általános a meggyőződés az ily bilinesek nemzetgazdaságilag káros hatásáról.

A kérdéses törvényjavaslatokban a mezőgazdaság némileg a vadászatnak alá van rendelve, mert a 200—300 holdasnál kisebb tagnak birtokosa, akarva vagy nem akarva, kénytelen hogy össze dugott kézzel nézze azon kártevéseket melyek az idegen bérlő részéről annak emberei- kutyái- és vadai által elkövetetnek, azokat akadályozni jogában nem lévén. Az igaz, hogy a törvényjavaslatok kegyesen megengedik, hogy a birtokos panaszt emeljen, s ha sikerül bebizonyítania, hogy a kár csakugyan a vadászat- vagy a vad által okoztatott, akkor a kártérítés megítéltetik. De ki fizeti meg bosszuságát, s ki kezeskedik arról, hogy a kártevőre bizonyíthatja a kárt. Mi jogon kényszeríthet a törvény szabad polgárt arra, hogy a kártevő ellen extra dominium pereljen, hogy a kártevést meg ne akadályozhassa, hogy a kártevő állatot el ne foghassa vagy kézre ne keríthesse. Ha szabad az erdőn meglőni az idegen kecskét, ha azt a csősz behajtani nem tudja, miért ne szabadjon meglőni azt a nyulat, mely a csemetét megrágja. Mi jogon kényszerítheti a törvény a birtokost arra, hogy felvigyázati személyzetét megkettőztesse, vagy háromszorozza, azon czélból, hogy azok a vadászat és vadak által okozott kártételeket folytonosan lessék, és figyelemmel kísérjék.

A kényszerbérlet által ezek szerént felette nagy méltánytalanság volna a mezeigazdaságon elkövetve. Most, midőn minden nemzet arra törekszik, hogy az őstermelés mennél belterjesben üzessék; — a mezőgazdaságot a legkülterjesebb termelési ágnek t. i. a vadászat érdekeinek alá rendelni, nem volna egyéb nemzetgazdasági barbarismusnál. A vadászatnak, mint nemzeti jövedelemforrásnak fontossága oly nagy soha sem lesz, hogy ily intézkedések indokolva legyenek általa.

Hasonlóan nem indokolható a vadtilalmazás, ha azt közrendtartási tekintetek nem paranesolják. A vadtilalmazásnak

czélja, kétségkívül a vadállománynak szaporítása az országban, hogy a vadászat okszerűen üzetvén, jelentőségében, mint termelési ág, nyerjen.

Igaz, hogy a vadállomány az ország legnagyobb részében meg van apadva, de ennek oka az, hogy Magyarországon eddig a jobbágyon kívül nem csak a honoratior hanem minden ember vadászott, Erdélyben pedig hogy forradalom után a ki vadászatra fegyverengedélyt vett, mindenütt vadászhatott, s az óta is, mióta a nagybirtokokon a vadászat részben vagy egészen tilalmazva van, a közigazgatás közegei a bepanaszlott esetek megbüntetésében erélytelenül járnak el. Ha a vadászati jog nem tekintetik a birtoktól elválaszthatlannak, hanem mindenki bárhol vadászhat, ha fegyverengedélyt vesz, akkor a vad tilalmazása a vadászati tudomány elvei szerént, a maga helyén van; de ha elismertetik, hogy a vadászati jog a tulajdonjogtól elválaszthatlan, akkor szükségtelen; mert minden földes úr, ki a vadászatot birtokán fenntartani akarja, fog arról gondoskodni, hogy az okszerűen üzessék, s csak azt fogja követelni az államhatalomtól, hogy jogában megvédje. Saját birtokán maga a földesúr fogja meghatározni a vadászat szabályait, s azon vadat fogja nagyobb számmal tenyészteni, melyből több jövedelmet reményl vagy melyet inkább kedvel; s ha ezen szabályokat vadászai meg nem tartják, ő fog rájuk ítéletet hozni; ő fog felettük örködni, nem szükséges az államhatalom gyámkodása. Soha egy földesúr sem fog panaszkodni a felett, hogy a törvény nem határozza meg, hogy mikor kell lőni egyik vagy másik vadat; hanem ha úgy fognak működni a közigazgatási közegek a vadászati jog védelmében, mint most az erdőlopások megakadályoztatásában és büntetésében, akkor igenis lesz oka a földesúrnak panaszolni a felett, hogy az államhatalom őt jogaiban nem védi.

Ha tehát a vadászati jog a föld tulajdonosa számára a törvény által biztosítva lesz, akkor nem kell félni attól, hogy az

okszerű földtulajdonos a vadászatot okszerűen ne kezelné, s így attól sem lehet tartani, hogy a vadállomány az országban kelleténél lejjebb fogna szállani. A hol kevesebb a vad, és nő a vad-szükséglet, ott nő a kelet, nő a vadnak ára, s így nagyobb lévén a vadászatból remélhető nyereség, a vadállomány jobban fog ápolgatni, és gyarapíttatni. Igaz, hogy a vad okszerű ápolása csak illő nagyságu vadászterületen lehetséges; de hazánkban a nagybirtok, különösen az erdős vidékeken még oly nagy számmal van, hogy ha csak ilyeneken kezeltenék is okszerűen a vadászat mégis bőven fedezve lenne az országnak vadászati terményekben való szükséglete, sőt külkereskedésre alkalmas vadászati termények is illő mennyiségben nyerethetnének. A községi kisebb gazdák apró birtokrészein üzendő vadászat, mint kereseti ág, fontossággal nem bír: mindazonáltal, ha ezen kis birtokosok meggyőződnek a vadászat jövedelmezőségéről, s nem akarják ezen jövedelmi ágat parlagon hevertetni, semmi sem akadályozza, hogy egyesüljenek, s akár együtt, ők maguk űzzék a vadászatot, akár illő kikötések mellett bérbé adják azt.

Ezekből kitűnik, hogy nemzetgazdasági szempontból sem a kényszerbérlet, sem a vadtilalmazás nem indokolható, sőt káros; ellenben a tulajdonjognak kiterjesztése a vadászatra, e tekintetben is a leghelyesebb és tökéletesen elegendő eszköz a kívánt nemzetgazdasági cél elérésére.

Végre a vadtilalmazásból folyó törvényezikkek kivihetetlenek, s azok megtartása ellenőrizhetetlen, s így demoralizáló hatású lenne. Ki fog örködni a felett, hogy a nagy birtokosnak 10—100 ezer holdnyi erdőségében, a megszabott időben lövik-e az illető vadat. Azt hiszem nem fizetné kimagát e célra rendőröket állítani fel az erdőben. Az igaz, hogy a nagy birtokos örködni fog hivatalnokai ebbeli magatartása felett, de éppen azért szükségtelen e tekintetben törvény által intézkedni. Egyedül bérlők korlátozására lenne tehát ezen törvény felállít-

va? Ez teljesen sükségtelen, miután minden bérbe adó magános, község, vagy egylet kikötheti a bérbeadási szerződményben a vad állomány ápolását czélzó feltételeit s azok pontos megtartását ellenőrizheti. A törvényhatóságoknak e tekintetben nincs más teendőjük, mint a törvényesen kiállított szerződmény szerént itélai azon esetekben, midőn annak megsértése miatt előttük panasz emeltetik.

Ha figyelemmel tartjuk azon országok vadászati viszonyait, melyekben ilyen, törvény által kiszabott vadtilalmazás áll fenn, meggyőződhetünk a felől, hogy ott a dugáruskodás nagy mértékben foly, és az igazgatás közegei nem képesek azt megátolni. Miért raknánk úgy is túlterhelt közigazgatásunkra új terhet, melynél a fáradság nincs arányban az elérhető országos haszonnal? Ha a közigazgatási közegek, mint számos példa mutatja, nem elégségesek arra, hogy a sokkal fontosb nemzeti vagyont, az erdőségeket a pusztulástól megvédelmezzék, nevetéséges, hogy egy új vétket teremtsük országunkban, a vaddali dugárusságot, s ennek ellenőrzését s megakadályozását is azon közegek nyakába sujtsuk. Könnyelműség volna, hogy akkor, midőn a bepanaszolt erdőrontási eseteknek némely vidéken 5 százaléka sem intéztetik el maga idejében, oly jogi viszonyokat teremtsünk, melyek a kihágások előre látható nagy száma miatt a közigazgatási közegek teendőit az elérhető nemzeti előnnyel szemben oly aránytalanul szaporitják.

Ha minden oly törvény, melyet eléggé ellenőrizni nem lehet, s a mellett még jogossága is kétségbe vonható, demoralizáló hatása: akkor ez a saját birtokon való vadtilalmazási törvényről is áll,

A mondottak által, úgy vélem, meggyőződött az elfogulatlan olvasó arról, hogy a vadászati jogot a tulajdonjog elválhatlan tartozékául kell tekinteni minden módosító feltétel nélkül; s hogy a

kényszerbérletnek és vadtilalmazásnak törvény által való elrendelése jogtatan, czélszerűtlen és kivihetetlen.

FEKETE LAJOS.

Kirándulás Erdélybe.

Irta Illés Nándor.

A selmeczi akademia évente rendez tanyitványai számára nagyobb kirándulásokat*) az erdőségekbe, az elméletből ki a gyakorlat mezejére. Célja e kirándulásoknak főleg az: hogy az elmélet nyújtotta szabályokat a gyakorlatban alkalmazva láthassák, és hogy szabályszerűleg kezelt erdők szemlélete által megvalósítva tünjék eléjük, ha csak némileg is azon eszménykép, melyet a tanárok a tanszékről hirdetnek. E mellett belátást nyernek egyszersmind az erdészet nagyszerű háztartásába; az ige testé lesz; életet nyer az elmélet, s a kép, mely előttük feltárult, mint távol kedves hon képe fog előttük lebegni röögös pályájukon s ilyen alkotni leend fő igyekezetök.

Fájdalom Erdély erdőgazdasága ezen kívánalmaknak ma még semmi tekintetben sem képes megfelelni: a kirándulás által tehát a cél el évre nem volt; a kik tanultak valamit, azok mi voltunk a kirándulás vezetői, a tanitványok nagyrészt csak azt látták: milyennek nem kell lenni az erdőnek.

Az utazás részletes leírásába nem bocsátkozom, hanem igyekezni fogok vázolni a benyomásokat melyeket ez utazás reám tett, s az eszméket, melyeket bennem ébresztett.

*) Nem tartom helyesnek azt, hogy e kirándulások a tanév folytatásában tartatnak; mert ha meggondoljuk hogy egy tantárgy előadására rendszeren egy félév van kitéve naponta 1 órával, 17 napi vesztesség az előadásokra nézve igen érezhető, annál inkább, miután a félév 5 havából a pünkösd és husvét ünnepek majdnem 1 hónapot, a vizsgák szintén 1 hónapot vonnak le. Véleményem szerint e kirándulásokat a szünidőkre kellene áttenni, mert hisz azok valódi férfiak az igaz erdészek, ha erdőbe juthat. Illés.

Nem lehet azonban elhalgatnom azt, s hálásan meg nem emlékezni arról, hogy a fogadtatás, melyben részesültünk oly szívélyes volt és oly vendégszerető, mind a magyar, mind a szász urak részéről, melyet csak is az intézet és a cél iránti lelkesedés idézhetett elő. Látható volt mindenütt, érvényre vergődése azon tudatnak hogy szakavatott erők képzése a két egyesült haza számára viszonyaink között a legfontosabb teendő. Különös köszönettel tartozunk azonban az erdészeti személyzetnek, a mely sem fáradtságot, sem költséget nem kimélt, utazásunkat lehetőleg tanulságossá és élvezetessé tenni.

Az utazás következő sorrendben folyt le. Károlyfehérvárról Zalathnára, onnét a Detonátára, Vöröspatakra s vissza Abrudbányára, Zalathnára és Károlyfehérvárra. Onnét ismét Szászsebesre; a honnét a Sebesvize mentében fekvő erdőségekben a fa usztatást, tutajozást, vágásokat, vízépitményeket, parterősítéseket, egy csinos zárgátat (Klause), patakszabályozásokat szemléltünk meg. Visszatérve Szászsebesre a fa kiszállításának sajátosságos módját láttuk helyben és Váralján. A kiszállítás e módját itt tojításnak nevezik, s a következőkben környülményesen le fogom írni. Ugyan azt láttuk Kudzsiron is, Szászvároson azonban fájdalom, be nem tartván az eredetileg megalapított menetrendet, nem láttunk semmit sem.

Selmezcrről elmentünk április 29. vissza értünk május 15-én.

Viszonyok.

Nincsen ország melynek viszonyai az erdészetre nézve kedvezőtlenebbek volnának az erdélyinél: a lakosság főtömeget, a műveltség nagyon alacson fokán álló nép képezi, melynek főjellemvonása a rombolási ösztön; a műveltebb egyének pedig és a többi fajok kancsal szemmel nézik egymást s örökös versengésben élnek, minek következménye a politikai igazgatás, valamint az igazságszolgáltatás silánysága.

A birtokviszonyok rendezése végett eddig semmi sem tör-

tént s azok mielőbbi rendezésére legalább a jelen körülmények között kilátás sincsen. Nézetem támogatására egy példát hozok fel.

Egy terjedelmes erdőbirtok határainak törvényes kijelölése s így biztosítása hozatott indítványba, mire az feleltetett hogy a tárgy nem időszerű.

A cél volt, menteni a mit még lehet, pedig erre van ok elég, mert ugyancsak pusztul minden.

Mondám: a birtok viszonyok nincsenek rendezve, s rendezésükre nem is történik semmi. Ez szomorú; de mit mondjak még a tulajdon jog megvédéséről?

Ha itthon okunk van panaszkodni a törvényszékek ellen, hogy az erdőkárosítási ügyeket nem tárgyalják kellő gyorsasággal és szigorral, — szárszor inkább panaszkozhatnak az erdélyi erdőszők. Pro forma elítélik ugyan hébekorba a kártevőt, de ki veszi meg rajtok a kártérítést?

Szegény erdők! szegény Erdély! szegény erdészek!

Az erdőszet előhaladása a cultura egyik critériuma.

Az erdők pusztítása vandalismus, mely keserűn bosszulja meg magát.

Egy képet tárok fel e lapok szives olvasói előtt; ne higgyék, hogy szeretem a sötét árnyakat, igaz az mind, a mit mondani fogok. Károly Fehérvártól majdnem Zalathnáig meredek lejtőü hegyek övezik az Ompoly völgyét. A talaj föltétlen erdőtalaj melynek alapját ósagyagpala képezi, itt ott ősmész tömegek által áttörve. A hol az erdők teljesen elpusztítva nincsenek ott tölgyesek borítják a tért 3—7 éves vágásforgással kezelve, az az irtva*). E birtok legnagyobb részt az erdélyi püspöké. Megfoghatlan, hogy értelmes tulajdonos így tönkre hagyja tenni e területeket, melyek jól kezelve ezereket jövedelmezhetnének**). A hol az erdők már elpusztultak silány szántó-

*) Némely vágásnak már harmadik várandó termése is el van adva. I.

***) Talán az ily erkölcsi személyek erdőgazdaságának ellenőrzése is a kormányt illetné? I.

földek húzódnak fel a hegyek ormáig, messze pirulva meztelességükben a hol vasas a talaj.

Képzeltetni, hogy itt minden kiég, s hogy e szántóföldek tartamos és belleges használata lehetetlen.

A rombolás daczára megmaradtott cseplyéseket felgyújtják az oláhok, gazdagabb legelő reményében.

És mik a következmények?

Az a mi el nem maradhat. A növényzetüktől megrablott lejtőkön gyorsan fut le az eső vize, rohanó vizárrá dagadva a vizmosásokban és mellék völgyekben, melyekből szikladarabokat, kőgörgeteget s kavacsot ragadva magával, betemeti a fővölgyben fekvő kevés szántóföldeket, réteket.

Mig fönn a hegyen nyomorult termőföldet nyer az oktan nép, addig lenn a televénydus és kedvező talajt elpusztítják a bőszült elemek.

A természet megboszulja a mit ellene vétünk, s ha a népet nem műveljük, s mig belátáshoz jut a rombolásban meg nem akadályozzuk: oly bünnel terheljük magunkat, mely miatt megátkoznak unokáink.

Évszázadok kellettek még az erdődús Erdélyország erdősegei ennyire elpusztultak; de fele se kell az időnek, s a jelen gazdaság mellett sok része lakatlanná válik, s gyermekei végkép elszegényedve kénytelenek lesznek más lakhelyet keresni.

Nemesak az Ompoly völgye ilyen, hasonló az mindenütt, a hol jártam. Itt legalább ügygyel bajjal mezőgazdasági terményeket fog még egy darabig szolgáltatni a talaj; de a Sebesviz mentében láttam elpusztulva hegyoldalakat, hol hajdan, a rommaradványok után ítélve, a legszebb tölgyesek állottak, most pedig csak a sziklatenger és kőgörgeteg fenyegeti az alól elhaladó utast.

Silány tenyészet! még a kecske is alig járja.

Ez nem maradhat így, ezen változtatni kell. Az országgyűlés — bizton mondhatom — sürgősebb tárgyai közé ve-

heti fel, az erdőtörvényt. Erdészetünk terén minden nap veszteség, s a mit a nép és elemek egy év alatt pusztítanak, évtizedek sőt évszázadok fognak csak helyre hozhatni, vagy azok sem.

Jó erdőtörvényt, szigorú kezelését annak, és a tulajdonjog védelmét, birtok szabályozást és a nép művelését kívánjuk Erdélynek s

„E szép haza föl fog virulni még.”

Hogy a román nép művelését papjain és tanítóin kell kezdeni, azt belátja mindenki, a ki pópát látott valaha.

Hogy tudott így elmaradni nép? meg foghatlan! Nálunk is volt jobbágy, nálunk is volt zsarnok földes úr, de ilyet széles Magyarország nem képes felmutatni!

Erdőgazdaság.

Mit mondjak az erdélyi erdészetről? Képelhetik szives olvasóink, ily viszonyok között erdésznek lenni szomorú dolog.

Primitív gazdaság mindenfelé, elesüggedt, vagy tenni nem akaró erdészekkel, itt ott küzd még egyik másik, mint a mo-csárba hullott az őt körül fonó indákkal melyek a fenék felé huzzák, de nem lel támpontot s ő is elmerül, ha nem jó a messiás kit oly sóvárgva várnak az idén. Erdőművelésnek nyomát nem láttam sehol: használják az erdőt a hogy lehet, majd csak felujul a hogy tud.

De hogy is lehessen erdőt művelni, ha munkást alig lehet kapni, s ha az erdő jövedelme oly csekély, hogy alig fedezi a kiadásokat.

Nem szerezhettem magamnak oly mély és körülményes belátást a helyi viszonyokba, hogy a kelőséget tanulmányozhattam s arról ítéletet képezhettem volna magamnak; de ha tekintetbe veszem azt, hogy a Maros vize, (a mely vetekszik a Garammal és Vághal, tehát folyókkal a melyek nagymérvű fa-kereskedés közvetítői) az Alföld erdőtlen síkjára fut ki, s ott mindjárt kezdetben jó nagyvárost talál (Arad): lehetetlen nem

következtetném azt, hogy itt nagyszerű fakereskedésnek kell kifejlődni, ha csak az illetők értenek hozzá.

Nem apróságokban kell keresni a javítást, nem tódozni fódozni kell ám: hanem elvetni a mi rosz teljesen, s gyökerelesen alakítani át mindent.

Azt mondják az erdélyi k. erdőgazdaság vezetője genialis szakember; meglehet de működésének általam szemlélt eredményei ezt nem bizonyítják.

Azok után a mit láttam, a következőket merném a nm. pénzügyministerium figyelmébe ajánlani:

1-ör. Nem kellene fiatal embert még jelölt, vagy gyakoronokként sem alkalmazni Erdélyben, csak ha Magyarországon pár évig rendes viszonyok között s okszerű erdőgazdaságnál magát előbb gyakorlatilag is kiképezte, s a rendes érdészet vérévé vált. Erre nézve leginkább ajánlandók volnának a breznói, hradeki s más rendezett erdőhivatalok.

Az akadémiát végzett fiatal embertől nem kellene kérdezni, az ország mely részében kíván alkalmazkodni, hanem küldeni oda, a hol legtöbbet tanul, s ha azután látszik hogy megállja helyét, alkalmazni ott, a hol leginkább használható. Itt nem szabad költséget kimélni, annálkevésbé, mert 20—30 év mulva talán nem lesz már e rendszerre szükség, és a költség dús kamattal jó vissza, mert gyakorlatilag és elméletileg helyesen képzett, vagy ferde viszonyok között felnőtt, jobbat nem ismerő egyének működése között nagy a különbség.

2-or. Az ügyek élére kipróbált, szakavatott ét tetterős férfiakat, kellene választani mert a hol teremteni kell s oly visszás viszonyokkal küzdeni, oda tetterő és mély belátás kell.

Az erdélyországi erdők nem jövedelmeznek, de az erdőigazgatási és kezelési személyzetnek gyökeres organisatioja után jövedelmezni fognak, még pedig szépen.

A fönnebbiekkal nem akartam azt mondani, mintha nem lenne ott sok derék erdész, sőt mondhatom találkoztam több

szakavatott férfival, de a nagy rész — kérem alásan — csak beszélni, de tenni nem tud. Pedig az írás is azt mondja: A hit cselekedetek nélkül holt; én is azt mondom: egy gyakorlati tett többet ér száz elméletnél, (kűnn az erdőben).

3. Az erdélyországi erdészeti viszonyok rendezése a legelső teendők közé tartozik, mert roppant nemzeti vagyon megyen ott évente veszendőbe, s különösen oda kellene hatni, miszerint a politikai közegek az erdőkárosítási ügyek gyors elintézésére és a büntetések azonnali behajtására utasíttassanak. E tekintetben a magyarországi viszonyok sem fényesek, és én azt vélném, mindazon szolgabírák neveit, kik az erdőkárosítási perekben nem járnak el szorgalmasan, v. i. más szavakkal, a kik a köznép kegyeit hajhásszák a jövő választás reménye fejében, — hogy az ilyenek neveit a lapokban közzé kellene tenni, talán fogna rajtuk a szégyen.

Ezek voltak a benyomások, melyeket reám Erdély meglátogatása tett, ezek az eszmék melyeket bennem ébresztett, s bár erősen élt bennem a hit hogy erdészeti viszonyaink javítása sürgősen szükséges, most meggyőződtem még inkább, hogy a halasztás itt véték, s ennél fogva az erdőtvény mielőbbi megalkotása az országgyűlés sürgős teendői közé tartozik (oder was?).

Sötét volt a kép, melyet a szives olvasó előtt föltártam, sötét, mert mint erdész néztem mindent, de ha mint természetés műbarát tekintem Erdélyt regényes tájai, bájos látképei elragadnak s szeretnék festő lenni hogy vászonra ecsetelném, vagy költő hogy hiven leírhatnám, és meg énekelhetném vidékeit. — A következő számokban meg fogom kísértetni egyet mást körülményesebben leírni. (Folytatása következik).

A havasi erdőgazdaság.

Irta Lázár Jakab.

A ki honunk államgazdászati viszonyait huzamosb éveken át figyelemmel követte, aggodva kellett szemlélnie hogy gazdaságunk egyik igen fontos ága — az erdőgazdaság — nem méltányoltatott eléggé. Aggódva kellett szemlélnie, hogy míg a külföld az erdők ügyét erélyesen fölkarolva, roppant áldozatokat hozott terjedelmes erdősítések által a népek s országok jóletét biztosítani, honunkban ehez hasonló intézkedések nemesak hogy nem történtek, de sőt a népeknél szokássá vált erdőpusztítások ellen is minden intézkedés csak írott malaszt volt legtöbbrészt s elhangzott eredménytelenül, mert mezei rendőrségünknek hiányzott erélyes kezelője, vagy megtört annak erélye a pártérdekeken mely az erdőt nem vélte egyébnek mint oly isten adományának mely magára is meg nő, mely volt és lesz, s mely azért van itt, hogy míg lehet minél több hasznot nyújtson, mert hisz ugyis meg nő az míg az utókornak szüksége leend reá.

Honunk virágzásnak indult jelene a legszebb reményekkel tölti el a honfi kebelt, de honunk láthatárán egy fekete pont merül föl mely egykor vést hozó fölleggé fogja kinőni magát; e fekete pont — a faszüke! (?) Rémgyanánt tűnik az föl jövőnk dicső képe mögött s keserű leend az örömcsepp melyet örömpoharunkba csepegtetend az egykor, mert hisz apáink büneiért lakolnunk kellend — a harmadik izig!

Már minő beszéd ez? fogja kérdezni a puszták fia. Hisz sírva zúg el már a hortobágyi szél a puszták mindinkább sűrűbbedő fáinak koronái fölött s ott hol egykor vígan fujt el a szél, most százszorosan megtörik az a puszták zöldellő fain! Itt a faszüke csak volt de nem lesz! —

Hála a gondviselésnek! Hála azon józanabb iránynak, mely felé törve pusztáink lakói jólétüknek egyik főtényezőjét fölismerék. Hála azon buzgalomnak, mely elszánt akarattal teremt, épít még akkor is ha ezer akadályal is kell megküzdenie, melyeket irigység, mostoha sors, elnyomás utáni törekvés utjába gördit! Igen! pusztáink jövője, ha ernye-

detlen kitartás leend jelszavunk, biztosítva lesz, s hogy „pusztáink faszüke csak volt de nem lesz” valósággá leend. De nézzünk hegyeink közé. Menjünk erdeink hazájába s kérdjük meg a bérczek lakóit, hogy honnan a gond mely homlokukról vissza tükrödzik, hogy honnan a levertség mely néha lényükön előmlik?

Gyakori aszály, romboló árvizek, silány legelők, düledező gazdasági épületek, silány állattenyésztés, — ugyan annyi előjelei a jövő rémének, melynek előreható árnya honunk egét már is elfödni indul. Innen a gond, innen a levertség!

A faszüke hatalmasan kopogtat már ajtainkon, s ha nem sietünk lekötni a kezet, mely szenvedélyének korlátlan gyakorlatában romboló művét folytattni meg nem szünik; ha nem sietünk az erdőpusztításoknak jó előre gátot vetni, elsodor az ár, s hazánk jóléte, virágzása, csak hamar sirjába dül. (?)

Védjük erdeinket kiméljük a nemzet e nélkülözhetlen vagyonát rendezett gazdálkodás által s tanuljunk ha kell jó előre nélkülözni, mert csak így s csak akkor lehetünk biztosak, hogy a jövő nyomora, a faszüke elkerülendi honunkat és mégkiméli a végpusztulástól.

Ott állnak védbástyáink a havasok, fadús rengetegeikkel. Ott állnak azok járatlan völgyei dús patakjaikkal. Tegyük azokat járhatokká, szabályozzuk azok vizeit s meglesz a faszállításnak legkönnyebb módja nyerve. Vegyük parlagon heverő havasi erdeinket okszerű kezeles alá s a midőn ez által saját előnyünket fogjuk előmozdítani, a nemzet ügye is előmozdítva lesz, mert meglesz adva az alkalom alantabbi erdeink kimélésére és segítve leend a népen, mely néha csak a szükségétől kényszerítve nyúl irtó fejszéjéhez, míg így faszükségleteinek könnyebb fődözhetése mellett, uunka keresetben is részesül.

Erdőgazdaságunk terén honunkban mindeddig leghátrább áll a havasi erdők kezelése.

A mit eddig e teren ismerünk, az nem több a kiaknázásnak egy oly neménél, melyel egy bizonyos tőkét minél gyorsabban fölemészteni törekszünk, értve itt csakis a községi és kisebb birtokot, mert a nagyobb, főleg államerdőkben az utóbbi időkben életbe léptetett kezelet, ha nem

is szigoruan hűn a tartamosság elvéhez de legalább gazdasági szempontból igen megfelelően folytatattik.

A havasi erdőgazdaság a lapályok és előhegyek erdőgazdaságától nagyban különbözik, a mint azt épen a termőhelyi viszonyok s az erdőbirtokos érdekei megkívánják. Mindenesetre a havasi erdők kezelése legkényesb földadatunkhoz tartozik, s bő tapasztalatot s különös jártasságot igényel. Míg az alantabbi vidék kisebb erdőbirtoka egyszerű gazdaság mellett is kezelhető, addig a havasi járhatlan vidék kisbirtoka egy magára oda vész, mert a szállítás költségeit fődözni nem képes. Csak nagy és terjedelmes erdőbirtok, mely sok fát és huzamosb ideig nyújtani képes, kezelhető csak czélszerűn a havasokon, s innen van, hogy mivel a terjedelmesb erdőgazdaság nagy tőkeüzletet kíván, havasi erdeink mind-
 eddig nagy részt parlagon hevernek.

Föltéve hogy havasi erdőbirtokosaink, átlátva mind azon előnyöket, melyek terjedelmesb havasi erdeik okszerű kiaknázásából merithetők, késni nem fognak ugy saját érdekünkben mint pedig a haza javára nagyobbyszerű havasi erdőgazdaságokat életbe léptettni, — a következőkben a havasi erdőgazdaságra vonatkozó rövid utmutatással kívánok szolgálni, kiemelve legelőször is mindazt, a mit ez irányban szaktani szempontból czélszerűnek tartok, s megemlítve végre azt, a mi gyakorlatilag a legczélszerűbbnek bizonyult, illő súlyt fektetve egy uttal a fának szállítására is, mely a havasi erdőgazdaságnak egyik legfőbb tényezője.

A havasi erdők kezelése a helyi viszonyok szerint különbözik, a minthogy az alkalmazandó üzemmódra ezek bírnak határozó befolyással s ezekhez képest alkalmazzuk azok ujbolításánál:

1. a szálaló üzemet
2. a vetővágást vagy pedig
3. a tarvágást.

1. A szálaló üzemet alkalmazzuk:

a) oly havasi erdőknél, melyek fekvése a tenyészet határaihoz közel esik, hol tehát az erdők már természeti minőségüknél fogva ritkábbak.

b) oly erdőknél, melyek az alantabbi vidékek oltalmául szolgálnak hó-zuhatok és földomlások ellen.

c) igen meredek hegyoldalakon hol a sziklás talaj a vizmosások által szenvedne.

d) kiváló tetőkön, valamint hegyormokon, melyek a viharoknak ki vannak téve.

e) mindenütt az erdők szélein, melyek szabad térrel határosok, s végre

f) havasi lakok, kunyhók körül álló kisebb facsoportoknál, melyek nemcsak a lakokat védik a szelek rohamai ellen, hanem a lakosok szükségleteinek állandó és folytonos fődözésére is szolgálnak.

Az ily helyiségeken a vetővágás és az azzal összeköttetésben levő utánvágások ép oly kevéssé alkalmazhatók, mint a tarvágás, mert nemcsak hogy azok a fönt mellőzni szándékolt hátrányokat még annál nagyobb mértékben előidéznék, hanem a leirt termőhelyi viszonyok mellett a fiatal csemeték sem nyernének elegendő védelmet és az újbólítás végkép meghiúsulna, a mi azonban mind a mellett kinem zárja a lehetőséget, a rendezett szálaló üzemet mindenütt itt, annak törvényei szerint alkalmazni.

A vetővágás a havasi erdőgazdaságnál mindenütt alkalmazható s a tarvágásnál előnyösebb is ott, hol azt a szálaló üzemtől menten, a helyviszonyok, az állabok minősége s a szállítás lehetősége megengedik, csak hogy a letarolás lassan, fokenként történjék s a vágter mérsékelt nagysággal bírjon.

Hol a fokozatos vágások nem alkalmazhatók; hol a termőhelyi viszonyok a vetővágást annak utánvágásaival lehetlenné teszik; ott a tarvágást használjuk és pedig a körülményekhez képest fenyves erdőkben is, csak hogy a tarvágások itt minél keskenyebb pásztákban vitessenek, hogy ez által a mint a fenyvesek szálerdő üzeme megkívánja, a vágter a visszamaradt kezdetlen erdőtől védve legyen.

Az itt elősorolt üzemeneket illetőleg a következő rendet követjük:

1. A szálaló üzemenél — értve a rendezett szálalóüzemet — a vágást 30—60 évi időközökben ismétéljük, figyelve arra, hogy a tör-

zsek száma, a vágterem karkülönbség szerint egyaránt elosztva maradjon. Főszabály itt, hogy mindennek előtt a túlélő és korhadó fákat kiszemeljük.

Ott hol a romboló szelektől félnünk kell, minél kevesebb nyulánk törzseket kell meghagyni s ezért itt a vágásokat inkább rövid időközökben ismétljük. Minél magasabb a fekvés s minél kedvezőtlenebbek a termőhelyi viszonyok, annál kevesebb fát szabad egyszerre kivágni; a tenyészet határához közel, sziklás oldalakon s hasonló helyeken pedig életerős fát épen nem, hanem csakis túlélő s elhaló fát vágunk.

Vigályításnak vagy előkészítő vágásnak, itt teljességgel nincsen helye. —

2. A vetővágásoknál s a fokozatos letarolásnál szintén a helyi viszonyokat vesszük tekintetbe, s az ujbolitást azokhoz képest vagy hosszabb vagy pedig rövidebb időközökben, néha pedig csak szállaló üzem szerint vesszük keresztül, a mődön is elébb az épületnek való s más egyéb alkalmas fát vágjuk ki, egyuttal szolgálmi vagy eladásra szánt tűzifát is vágva több éven át, s csak azután alkalmazva a fővágásokat, melyeknél véd s anyafákul csakis gyöngébb s törpébb de ép s egészséges koronájú fákat hagyunk hátra.

Magtermő évekre várni nem szükséges de sőt a hogy a talaj a mag befogadására elég alkalmas, ugy azt rögtön kézből bevetjük, ha történetesen magtermő év nem lépne közbe.

Csak tökéletesen alkalmas fekvőhelyi viszonyoknál, mint völgyek lapályain, mérsékelt emelkedettségű hegyoldalakon hol a szállítás is könnyebb, lehet az ujbolitást rendes vetővágások utján közvetlenül megkezdeni, hol a biztos sikerre annál inkább számíthatunk, ha a vágást szélellében vesszük, vagy ha a szelek ellen a hely kedvező fekvése által védve vagyunk; kiemelve itt is, hogy a vágásokat a fenyeseknél ezen esetben is csak keskeny pásztákban vezessük, s hogy a verőfényes oldalakon a ritkítást sürjebben hagyjuk.

Minthogy a szóbanforgó termőhelyi viszonyok mellett teljes magtermő évekre számítani ritkán lehet, ugy elkerülhetlen a hézagokat vetés által kiegészíteni.

3. A tarvágásoknál megjegyzendő:

a) Hogy a tarvágások a havasi erdőgazdaságnál nagy elővigyázattal vezettessenek s hogy szükség esetében azon oldalon, a honnan a vetülés várandó, keskeny erdő pászták hagyassanak hátra.

b) Hogy a tarvágások lehető keskenyen vitessenek s ha azok egymáshoz csatolása által a letarolt tér akkora szélességre terjedne, hogy annak bevetülése a repülő mag által kétségesse válnék, a további vágást más pontra tegyük át mindaddig, míg az előbbi tér tökéletesen bevetült.

c) Hogy a vágteret ne vágjuk kopasszá, de sőt a már itt ott létrejött előserdényt kimélve, a várandó utóserdénynek még a törpébb s elcsenevészett fák meghagyása által is nyújtsunk oltalmat, főleg s leginkább meredek verőfényes oldalakon és száraz talajon. Ha az így meghagyott védfák céljuknak megfeleltek s a fiatal csemetéket további kifejlődésükben gátolnák, úgy kivágandók, ott hagyva azokat a vágteren heverve, hacsak némi czélokra föl nem lehetne használni a fiatalos károsítása nélkül. —

d) Hogy a tarvágások bevetése szabadkézből legkevésbé se halasztassék el, ha a természetes vetülés a kívánt időben és egész terjedelmében létre nem jött volna.

További szabályok a havasi erdőkezeletre nézve:

A havasi erdőgazdaságot illetőleg még a következő inkább gazdasági szabályok is nevezeteseek:

1. Azon alapelv szempontjából: mely a természetes vetülésre igen soká várni nem enged, gondoskodjunk arról, hogy mindig elegendő és jó vetőmaggal bírjunk.

2. Miután a tapasztalásból bebizonyult, hogy a mag egyszerű elvetésével a talaj megmunkálása nélkül nem mindig érünk czélt, szükséges a talajt ott a hol elkerülhetlen, ez vagy amaz uton a mag befogadására előkészíteni. Ha a talaj felülete laza s a mag befogadására elég alkalmas, de nagyon termékeny és televényes, úgy a vetéssel késni kell, míg a talaj a letarolás után kissé megfeküdtt vagy míg azt a gyeppel lepte, mert különben a csemeték tavasszal fölfagynának, vagy a nap forró hevétől nyáron át kiszáraduának.

3. A vágások tisztán tartására, a gyomlálásra, vigályításra, s az előkészítő vágásokra minél több gond fordítandó.

4. Mivel a czélszerű erdőkezelésnek s az erdők általános kiaknázásának az erdei ugy vontató mint szekér utak ép karban tartása fő alapját képezi, ugy ezeket elhanyagolni annál kevésbé szabad, minthogy ezek a fa szállítását jóval olcsobbá teszik, mint más drága és sok fát elnyelő építkezések. Ehhez hasonlólag föl kell használni és ép karban tartani a havasok rendszeren bő vízzel bíró usztató patakjait is. —

A havasi erdők kezelésének legtöbb esetben nem a fönt idézett szempontok, nem azon elvek, melyek elméletileg véve, egyedül szabály és czélszerűek, s nem is mindig a termőhelyi viszonyok, hanem inkább az erdőbirtokos magán érdekei szolgálnak irányadóul.

Legtöbb esetben az erdők jövője távolról sem jön kérdés alá, mert havasaink erdei nagyrészt oly terjedelmesek s azok fakészletei oly tetemesek, hogy a gond, azokat minél nagyobb mértékben kiaknázni, azok okoszerű kezelését háttérbe szorítja. Fő elv havasi erdeink letarolásánál az, hogy minél több fát s minél kevesebb költséggel szállítsunk alá, a tartamosság határai között, s ez elv még ott is túlsúlyal bír, hol a havasi erdők fakészletei kevésbé jelentékenyek.

Nem lehet tagadni hogy a fának szállítása a havasokból, csakis nagy berendezéssel összekötött, tehát igen költséges szállítási módok által eszközölhető, fölhasználva e célra a havasi patakok vizerejét. Hogy e költségek a fának árára minél kevésbé befolyjanak, azt csak ugy s csak az által lehet elérni, ha az évenként leszállítandó famennyiség minél nagyobb, mert így a költség megoszlik s a fa árát nem növeli. Ebből kifolyólag elkerülhetlen a vágásokat nagyobb famennyiség nyerése végett nagyobb terjedelemben folytatni, nagyobb famennyiséget pedig csak magasb fokú vágások által nyerhetünk, mert különben ha előkészítő vagy vetővágásokat alkalmaznánk, azok a szükséglettel szemben roppant térre terjednének, mi a fa összehordását igen költségessé tenné s az olesó szállítás célját meghiusítaná.

A mondottakkal szemben a havasi bükk erdőknél az első vágás alkalmával az állabnak fele s néha több is letaroltatik, míg másik fele

sokkal későbbre jön végvágás alá, s közönségesen hosszabb időszak után, mint a hoy azt az erdőmivelés szabályai rendelik. Ha a letarolandó erdő történetesen gyérb s kétszeri vágásra nem adná ki a kívánt famennyiséget, ugy az kevés kivétellel már az első vágásnál végkép letarolatik, fönhagyva egyes fiatal fákat a jövő korra magfákul.

Fenyves erdőknél ez eljárás alkalmazható nem lévén, azok mindjárt az első vágásnál végkép letaroltattnak az ismert mód szerint.

Miután a havasokon vágásokat télen át a nagy hó miatt folytatni nem lehet ott e célra a nyarat vagyunk kéntelenek fölhasználni. Erre nézve itt is gazdasági szempontból kell kiindulnunk, fölhasználva a kora tavasztól késő őszig azon időt, midőn több s olcsóbb munkások fölött rendelkezhetünk. —

A hasznos madarak oltalmazása és helyhez szoktatása. *)

Nem ismeretlen olvasóink előtt ama körülmény, mily nagy fontossággal bír a kártékony rovarok pusztítására az apróbb ragadozó (?) madarak mennyisége. Gyakrabban keltek már ki a rovarokkal élő, apróbb madarak észnélküli kiirtogatása ellen; Észak-Némethonban annyira nagy fontosságot tulajdonítanak e tárgynak, hogy a nemzetgyűlés törvényhozása által készül megakadályozni az említett madarak végkipusztítását.

Az „Illustr. landw. Ztg.“ ez okból felkarolván az eszmét, igen czélszerű utmutatásokkal jelölé ki a módot, mely szerint kevés költséggel és fáradsággal, miként lehet utját állani a hasznos madarak folytonos kevesbülésének. Közöljük azt olvasóinkkal, figyelembe vétel végett.

Mindenekelőtt az erdő-, mező- és kert-tulajdonosoknak kellene gondoskodni arról, hogy a kicsinyeiket odvakban kiköltő és ápoló madarak (mint czinkék, fakúszók, seregélyek, billegények, harkályok és baglyok) fészkek rakására alkalmas helyet találhassanak. Ez okból kimérendők a

*) A „Gazdasági Közlöny“-ből. — Megjelenik Pesten havonként 5 ívnyi terjedelemben a szövegbe nyomott ábrákkal. Előfizetési díj 1 évre 6 ft., félévre 3 ft., negyedévre 1 ft. 50 kr. Szerkesztő Wagner László, kiadó Heckenast Gusztáv. Szerk.

vén, odvas és görcsökbeni üregekkel bővelkedő fák; ezenkívül az ezeken létező oduk és üregek tisztán tartandók; sőt némileg az eső behatásától is megvédendők, egy a nyilas fölé oly formán alkalmazott darab fa vagy deszka által, hogy a lyuk csak mintegy $1\frac{1}{2}$ —2 hüvelyknyi nagyságú legyen.

Ha pedig ily odvas fák épen nem lennének, akkor készíteni kell fészkek rakhatására alkalmas szekrénykéket odvas faág-, deszka- vagy virágcserepből, melyek nyílásukkal kelet felé a föld színétől 10—20 lábnyi magasságban a fákra erősítendők.

Ha rigó, hurok madár, pinty s több más madár egy s ugyanazon fán fészkelnek: akkor a fészkeket megvédelmezhetjük a fa törzse körül rakott tövis által.

A fecskék köztudomás szerint az épületek ereszei alatt szeretnek fészkelni, s hogy a helyet még inkább megkedveljék, az eresz alatt mintegy 3—4 ujjnyira egy széles lécz alkalmazandó. Az elvitázhatlanul hasznossá elismert czinkék bizonyos helyre való édesgetésére elegendő nyáron át egy fogoly czinkét valamely fára függeszteni, mely csevegésével szabad társait untalan körébe csalogatja. Őszszel a már leveletlen gyümölcsfákra zöld fenyőág teendő, mely körül a czinkék tanyázzván, a fákat minden kártékony rovarról megtisztogatják.

Valószínű, hogy minden helységben létezik egy-egy parlagon hagyott földdarab, ha ezt a madarak kedvencz tartózkodási kelyévé alakítjuk, nemcsak dalaikat élvezhetjük, hanem egy nagy horderejű tényezőt nyerünk gyümölcs-, kert-, és mezőgazdaságunk felvirágoztathatására.

Nem valami sisiphusi munka pedig az említett földet alkalmas berkekévé változtatni, csupán tövisesbokrokkal (minő a cseregalagonya, kökény, vadrózsa és szeder) kell azt sűrűen beültetni. Ezek közé ültethetők vörös berkenye-, cseresznye-, köris-, fenyő és gyertyánfák, s hogy a macskák bejuthatása elkerültesék, körülhintendő ezen hely tenyérnyi vastagságban szétvagdalt tuskéval.

Ha azonban minden kifogás nélkül, s a madaraknak minden ellenség elleni biztos menhelyet akarnánk létrehozni, akkor az előbbenieken kívül még szulák vagy bubos loncz (*Lonicera periclymenum* L. tar-

tarica), bajnócza (*Spirea filipendula*), mogyoró (*Corylus avelana*), gyepűbozda (*Sambucus nigra* és *S. racemosa*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), bangita (*Viburnum*), tövisbenge (*Rhamnus frangula*) és bérce (*Clematis vitalba*) is ültendők. Az ily növényzettel bebokrosított 4—6 lábnyi szélességű 20—30 láb hosszúságú, tehát épen nem nagy terjedelmű tér, nekünk igen nagy hasznót, a madaraknak pedig valódi kedvet szerez. Rövid időn benépesítik az ily tuskés bokrozatot, a biztonságot igen kedvelő madarak ezen berkeket s éreztetik az egész vidékkel áldáshozó pusztításukat.

Nem fog ártani, ha az ily bokrozatra, az ifjuság figyelmét és védelmét, egy alkalmas helyen felfüggesztett tábla által felhívjuk; mivel, kivált jelen tárgynak csak érintése is felébresztvén az ifjuságnak természetében rejlő gyöngédségét, óvni fogja bármely bántalmazástól. Ezenkívül ismerje kötelességének minden tanító, minden lehető megtenni e tárgy érdekében, buzdítsa és lelkesítse tanítványait, hogy akár valamely lakatlan szoba ablakában, akár más kellőleg (például hó és széltől, kinyúló háztető vagy oldalfalak által) védett és magányos helyen etető deszkákat alkalmazzon, melyre télen át kenyérmozsát, vagy bodza, vad berkenye és galagonya bogyót, vagy zabot, árpát, kender- és répa magot hintsen. Egy ily nyílt vendéglő a kedves zajongó madárcák részéről tömeges látogatásnak örvend. Mily egyszerű és könnyű módja ez a kivált húzamos fagy és hó esetén igen éhező madarak magunkhoz való édesgetésének és táplálásának; s mily nagy kamattal fizetik vissza tavaszszal az ily könyöradományt énekük s a kártékony férgek serény pusztítása által.

Végre megemlítjük még a parkok és nagyobb kertek tulajdonosainak igen hasznos ugynevezett „madár-tornyokat.“ Ez egy terjedelmes lehetőleg vén s helylyel-közzel száraz águ fa, melyre a fészkek rakhatására alkalmas szekrénykéek vagy mesterséges odvak erősítendők, s hogy a macskák és görények feljuthatása megakadályoztassék, a fa dereka tövissel beburkolandó. A fa törzse, a rigók által igen kedvelt fészkelő hely nyerése végett, száraz galyazattal rakatik körül 6—7 lábnyi magasságig olyformán, hogy a földbe vert s azokkal keresztbe erősített czölöpök ál-

tal — vagy más módon — mind az összeesés általi összesűrűdéstől, mind a netaláni túlságos szétbomlástól megóvassék. Ezen galyazat sűrűn körül ültettetvén bokrozattal, melynek alja szintén behintendő tüskékkel, bekerítetik tövises áthatlan sövénynyel. Csakhamar tapasztalni fogjuk, hogy a fa és környete ellepetik a legkülönbözőbb madarakkal, mint seregély, harkály, vadgalamb, rigó, cinke, billegény, gébics, pínty és a többi.

A városi kertekben is igen helyén volna ilyféle intézkedések tétele, melyeknek költsége csakhamar kárpátolva lenne azon haszonból, mely tisztán a „madár-torony“-nak lenne köszönhető. Mindenütt tömegesülnének továbbá az illető koru ifjak a „madár-védegyelet“ (madár-pusztítás elleni egyesület) alakítására, melynek feladata lenne a tavasz kedves énekesei érdekében ezen czikben említett irányban működni. (R—r.)

A melegnek befolyásáról az erdei növényzetre.

A minő jótékony hatású a meleg a növényzetre, ha mellette a talaj nedvességben hiányt nem szenved; ép oly kártékony annak hatása ellenkező esetben; mert a mellett hogy a növényeket nedveik túlságos elpárologtatására ingerli, egyúttal a talajt is felszárítja.

Leginkább szenvednek a hőség által azon fajok melyek már lombzatuk szerkezete által nedveik elpárologtatására hajlandók úgy-mint: a bükk, lúcz- és jegenyefenyő, kivált ifjúkorukban, midőn gyökérzetük a talajba eléggé mélyen be nem hatolhatott.

A levegőnek árnyékban magasabb hőfoka korántsem oly kártékony hatású; mint a napsugarainak közvetlen befolyása; mert, a hőség melyet ezek egy tárgyat érintvén előideznek, sokkal nagyobb annál; melyet a lég felvenni képes.

Minél függélyesebben eshetnek a napsugarak egy testre; annál több meleget képesek annak átadni; azért szenvednek, a dél, délkelet, és délnyugati lejtőkön növények legtöbbet a hőségtől.

Legkártékonyabb hatásuak a fánövényzetre, a napsugarai akkor;

midőn azt két oldalról egyszerre érinthetik, ugyanis először közvetlenül, másodsor visszaverődés által. Ez eset gyakran a végvágásokban fordul elő, midőn a magfák sokáig fenhagyatván; végre oly ritkán állanak, hogy kérgök a napsugaraktól közvetlenül érintethetik, ez kivált a sima és világos színezetű kéreggel bíró fanemeknél tükör gyanánt hatván, a reá eső sugarakat azon szög alatt verik vissza, mely alatt tölök érintetett; úgy hogy a magfák közvetlen körületébeni aljnövés, mely még a magfák sűrűbb álltakor képződött egészen tönkre tétetik, s ezen helyeken mindaddig míg a napsugarakat visszaverő magfák el nem távolíthatnak semmi aljnövés sem várható.

Mély rétegű, vagy elég nedvességgel bíró talajon a növényzet könnyebben daczolhat a hőséggel.

A talajt ellepő fű és gaz, annak szárazságát csak fokozza, a harmatot és finomabb eső csapadékokat tőle felfogván; gyakran menthetők tehát a facseteték a kiszáradástól a gaznak a talajróli eltávolítása által, mert a harmat és eső a talajt közvetlenül érintvén a cseteték gyökeihez eljuthat. A növények kapáltatása szintén egy óvszer azok kiszáradása ellen; mert az egyenetlenné tett földfelület éjen át több meleget sugározván ki jobban kihül, s ennek következtében több vizgözt csapol le a légből; innét magyarázható miért szenvednek az aszálytól kevésbé, a faiskolák csetetéi, hol a talaj felkapálva és gáztól tisztán tartatik; mint az erdőtérekeni fű és gáztól beárnyalt cseteték.

Száraz talajon hol a fagytól nem igen kell tartani, nagyon korán áll be ama időpont, melynek leteltével a magfák az aljnövésnek inkább ártanak; mint használnak, a míg a cseteték kicsinyek és gyenge gyökérzetűek a felfák általi beárnyaltatás rájuk nézve nagyon jótékony hatású; de midőn a gyökérzet már annyira fejlődött, hogy a csetetét tápanyaggal kellőkép ellátni képes; a magfák további fenhagyása csak káros, felfogván a finomabb eső csapadékot, s meggátolván a harmat képződést is. —

Fagytól látogatott helyeken azonban a talaj rendszeren eléggé nedves, ilyenén a cseteték az aszálytól nem szenvedhetvén, a magfák fagyelleni védszerűl tovább fenhagyhatók.

Árnyas helyeken nőtt csemeték, nagyon könnyen kivesznek, ha a nap teljes behatásának kitett helyekre ültettetnek át; mert rendesen gyenge, s vékony kéreggel bírnak, mely hasonlóan a lombozathoz, hajlammal bír a nedv elpárologtatására, míg a szabadban felnötteknél az aránylag vastagabb kéreg ezt megakadályozza. Ha tehát déli lejtők kiültetésére ily csemetéket kellene felhasználnunk, legcélszerűbb azokat a kiültetés előtt közvetlenül a gyök felett elvagdalni; magától értetődően, hogy ez eljárás csak lombfáknál alkalmazható. (Csonkültetés).

Azonban nemcsak ifjú csemeték, de némely fanemeink tökéletesen kifejlődött példányai is szenvednek, ha a napbehatásának rögtön oly mértékben tétetnek ki, hogy az kérgöket közvetlenül érintheti, ilyenek: a bükk, gyertyán a jávorok, és a kőris; csak hogy ezeknél nem az egész törzs hal ki egyszerre; mint inkább a kéreg azon része szárad el s válik le, mely a naptól leginkább érintetik, s a törzs kivesztét csak akkor vonja maga után, ha aránylag nagyrésze száradt el a kéregnek. Ennek meggátlására kivált védtelen déli lejtőkön a vigályításokat valamint a vetényvágást is, gyengén véve, inkább gyakrabban ismételjük, hogy a kéreg a napsugarak behatásának elviselésére fokozatosan előkészíttessék.

Ha a nap a talajt közvetlenül érintheti azt többé kevésbé felszáritja: a szárazság következtében elvesztvén a televény alkrészei összefüggését a szelek által nagyon könnyen tova hordatik, s az ily módon elszegényedett talaj, alkalmatlan az anyafákról hulló mag befogadására. Nagyon célszerűtlen eljárás tehát aljnövés nélküli egyes tisztások vetényezésére, nagyon gyéren álló magfákat a vágásokban fenhagyni; hanem legajánlhatóbb mód az ily tisztások erdősítését, ültetés által pótolni.

Krascsenits Imre.

Elővigyázati szabályok a villám ellen.

Alig van szaktársaink közt, kit a zivatar el nem ért volna kirándulásai közben, s nem egy beszélhetné el közülünk, hogy minő benyomást tesz még a legbátrabb kebelre is, ha a villám közel hozzánk lecsap, s a legvastagabb törzset csupa forgácscsá szaggatja szét.

Ilyenkor a kebel magába tér és önkéntelenül meghajol az istenség hatalma előtt, melyet a vihar bömbölése, a villám dörgő hangja, oly fönhangon hirdet. Az ég hareza ez az elemekkel, melynek nem egy ember élet esett oda engesztelő áldozatul.

Ez áldozatok száma sehol sem oly nagy, mint erdős hegyeinken, s sajnos, hogy gondatlanság által nem egy veszté már éltét a villám sujtó csapása alatt.

A hegyek, havasok lakói, — a munkás nép, — csaknem ösztönszerűleg rohan a veszélybe, midőn a vihar ellen menedéket keresve, annak csaknem torkába szalad, nem ismervén a villám természetét s nem bírva, ki őt e részben fölvilágosítani képes lenne.

Hogy fiatal szaktársainknak, kik a néppel gyakran érintkeznek, alkalmat nyujtsunk, azt a viharok folyama alatt szemelőtt tartandó elővigyázatokra figyelmeztetni, nem tartjuk fölöslegesnek elmondani, hogy miként lehet a fenyegető veszélyt különböző körülmények között, többé kevésbé elkerülni.

Ha a zivatar alatt szobában vagyunk, uton, mezőn vagy erdőn, kerüljük a léghuzamot ajtók vagy ablakokban; távozzunk az épületek falai mellől, vagy oly tárgyaktól, melyek érczből készülvék; ne tartozkodjunk nagyobb nép csoport közt; ne szaladjunk oda, hova a villám épen lecsapott, mert nem ritkán lecsap az oda pár percz mulva ismét, s jegyezzük meg magunknak, hogy az átázott ruha a villám ellen jobban véd. Minthogy pedig érczből készült tárgyak a villámot magokhoz vonják, ne feledjük bizonyos távolban rejtékünkötől, órát, gyűrűt, kulcsot, érczpénzt, fegyvert sat. letenni. Ha épületbe húzodunk, vonjuk meg magunkat azon szobában, mely a közelgő viharral nem fekszik szemben, mert a lecsapó villám a háznak rendesen első falát — kitett oldalát — éri legelőször.

Ne rejtőzzünk pinczékbe vagy az épületek más földalatti osztályaiba, mert a fölfelé csapó villám, mely nem ritkán nagy pusztításokat teszen, az ily helyiségeken gyakran át szokott törni. Ablakhoz, kéményhez, ne álljunk közel, legkevesbbé pedig foglaljunk helyet a ház ajtók küszöbén, főleg ha az utcán ér el az eső.

Az utcán különösen vigyázzunk arra, hogy a házakhoz közel ne haladjunk; fal mellé ne álljunk, legkivált pedig az ereszről lenyúló csatorna mellé ne húzódjunk.

Ha utazunk, álljunk meg a szekérrel inkább, s csak ha a zivatar elvonult, folytassuk utunkat. Ha lovaglunk, száljunk le a nyeregből s várjuk be nyugton míg a fergeteg elvonult.

Kerüljük a magasb pontokat sőt a kisebb hegyek csúcsait is, és vonuljunk inkább alább és lehetőleg oly pontokra, melyek a közelgő vihar és egy más emelkedett pont közt fekszenek.

Soha sem szabad fa alá húzódni, mert azokra a villám gyakran lecsap, legfeljebb ha egy, több magas fa közt áló bokor alá vonulhatunk. Tölgyfa alatt menedéket keresni, a legveszélyesebb, mert az nagyon is vonza magához a villámot. A bükkfa kevésbé veszélyes, főleg ha tölgyek közelében áll, mert száz, a villámtól sujtott tölgyet lehet érdeinkben föllelni míg egy villámütött bükkre akadunk.

Ha lapálos helyen ér utól a zivatar, feküdjünk hosszára a földre, s így mentve vagyunk.

Ha valakit a villám ért volna, legjobb, ha az esőn heverve marad mert az még magához térítheti.

Elősegíthetni ezt még, ha szive táján hidegvizzel dörzsöljük.

Hathatós életretérítési mód az is, ha a villámtól érintettnek testét, földdel fődjük be. Mindkét esetben jó, ha a magához tért betegnek, néhány korty bort adunk lenyelni. —

L. J.

Egy bagoly élettörténete.*)

Engem mint vadászt, igen nagy csapás ért, egy igen derék vadászmadaramat vesztettem el.

Ősszel, tavasszal, sőt télben is, ha másféle vadászat engedi, vagy a körülmények igénylik, midőn a ragadozó varjak csokák vándorolnak

*) A „Vadász- és Versenylap“ f. é. 14. számából. Ez uttal el nem mulaszthatjuk ezen tanuságos, s mint az itt közlött próba mutatja mulattató szépen irt és szorgalmasan szerkesztett lapot olvasóink szives figyelmébe melegen ajánlani. Szerk.

legszebb multság a bagoly-les, vagyis a bagoly kunyhóból való lövöldözés.

Ha ki oly sokféleképen és oly sok helyütt élvezte a les kellemeit és unalmát mint én; ha kinek oly hű madara volt mint nekem, és ezen kedves társát a kaján sors elrablá: az tudja mit vesztett, mily pótolhatlan örömet szórakozást fog nélkülözni hosszú időre. — Ezen bajban vagyunk itten jelenleg, mert kedves madaram 14 napi küzdelem után minden ápolás daczára kimult; de a véghez vitt bonczolat eredménye annyiban nyugtatott meg, hogy aggkora okozá a tüdő-sorvadásban gyökerezett halálát.

Felajdulásomért minden jó vadász meg fog bocsátni, jól tudván azt, mennyi bajba kerül a vizsla kijavitása, s mi ez azon elmondhatlan türelemhez képest, a mellyel a félénk madár szelidithető, idomitható! Ha e két esetbeli veszteség bármelyike éri a vadászt, főleg ha megkedvelte, megszerette fárada, igyekezete ügyessége vagy ügyetlen-égének e hű, ernyedetlen, mindég jó kedvű és engedelmes társait, hogy ne fájlalná kimulásokat; s ezen okoknál fogva, miután madaram kitünő tulajdonságai vidékszerte is ismeretettek, örök emlékül ime elzengem felette a hattyudalt.

Madaram a Stryx bubo, nagy füles bagoly (die Ohreneule) fajának gyönyörű nőtény példánya volt. 1840. év körül Liptó megye Prasiva havasának már nem tudom melyik völgyében, melynek magaslatin a regényes szikla ormokat ézig nyuló fenyvek sudarai uralják, volt egy megközelithetlen magánosan csüngő szikla, s ebben egy üreg, melyet mint az ottani csösz fiu regélé, egy pár nagy madár igen gyakran látogat. Az apa meghallván fia elbeszélését, azt adá feleletül: „ne bántsd őket fiam; a bagoly pár ki tudja miólta lakja ez üreget, ott költ, a sasokat elüzte e vidékről; mit sem bánt, magad se merjed bántani.“ — Igen ám, de a tiltott gyümölcs izlelése élvezetesb. A mi fiunk megunván a reá bizott kecske nyáj egyszerű legeltetését, élet veszedelemmel megmászta a sziklát és meglepvn a tojáson ülő nőtényt, elfogta — és lehozta. Innen a madár Beszterczére s onnan 1850-ben ide Gácsra került, de miután tulajdonosa el lévén a posztó gyár könyvei vezetésével foglalva, kellőleg

nem élvezhető: az uradalomnak adta által, mely a vadászat iránti lendületet fáczánosok, csendersek alkotása, vad kimélés és ártalmasok irtása szempontjából igényelvén, a bagolyt megszerzé. 1860. ólta majd kirekesztőleg a magam les gunyóiban használván, merem állítani hogy maga nemében pótolhatlan, annál is inkább, mert már volt ilyen madaram, és többeket láttam, próbáltam.

Madaram hallása, de főleg láttehetsége hihetlen, figyelme ébersége csudálatos volt; nyugton soha sem volt; nagy feje, szemei, fülei örökös mozgás tárgya volt; a fecske vagy bár mi madárka árnyékát épen úgy észlelte, jelezte, mint a száz meg száz ölnyi magasban czirkáló karvalyt, a melyet szabad szemmel látni sem lehetett. Ha földbe vert, s erre keresztbe illesztett lécczen megunt az állást, leszált, felugrott, szárnyait hol be hol kiterjesztette, s ezen fogásaival a ragadozókat ingerelte, gyűlölségöket a vak düh legmagasb fokára hajtotta, úgy hogy félretéve minden tartózkodást, csoportostul vagdostak le reá. Ekkor aztán ugyan volt dolga a Lefauchaux-nek; tudok esetet, hogy legfeljebb 3 perczben nyolczszor lőttünk. 1850-től 1860-ig a bagoly előtt elejtett szárnyasok számát évenkénti átlagban talán 250-re tenném; azólta, miután oly szenvedélyel üztük hogy szemlátomást pusztultak a vidékről, 100-ra sem merném tenni.

Feledhetlenek kedves madaram alkalmazásával élvezett óráim; igaz hogy sok bajba került mig a sűrű lövöldözést megtúrta, de már évek ólta fel sem vette azt, mintha nem is hallaná; igen bátor volt, kivéve ha varjak sűrűn környezék; ekkor nagyon meglapult sőt leszállott a földre.

Még néhány hét előtt is, két izben sokat ejtettünk el, s régi hí cselédem, kinek karján 10 év ólta járatott a sokféle létező lesekbe, azt állítá: hogy a mi kedves madarunk igen sovány; — be is teljesült aggodalmunk, mert 18 évi hűséges szolgálatának a kérlelhetlen Párka véget vetett, éltének tudunkkal csak 29-ik évében. —

Hosszura nyúlt értekezésemhez még azt vagyok bátor csatolni; ha kinek füles baglya van, szoktassa lőtt vad, madár, macska hussali etetéshez; döghest a világért se kapjon, és mi fő: a bagoly soha oly helyütt ne tartassék, melynek közelében sertés vagy ennek óla létez, ennek a

szagától, és a sertés hus eledelétől mulhatlan eldöglik; *experto crede*,
 . . . (lásd Fritsch Naturgeschichte).

Kunyhóim csak veszsözöbül vannak fonva; magasságuk 9 láb legfel-
 jebb, van benne két igen primitiv pad, és két vagy három lörös; — a
 madár számára felállított czölöp legfeljebb 15 lépésnyire, és soha a lö-
 réssel szemközt ne legyen.

Gr. Forgách Sándor.

Az erdélyi gazdasági tanintézet.

A nagyméltósága m. kir. földmívelési ministerium igen szerencsés
 választást tett midőn az erdélyi gazdasági tanintézet szervezése céljából
 Hideghéthy Antal urat küldé ki.

Hideghéthy úr e tárgyban való eljárását a nm. földmívelési mi-
 nister urhoz benyújtott s az „Erdélyi Gazda“ f. é. 3-ik és 4-ik számai-
 ban közzétett jelentésében körülményesen előadja.

Ugyhiszem t. olvasóink szívesen veszik ha ez ügy állását a neve-
 zett forrás után lehető röviden előadjuk:

Az intézet helyül a Kolosvár tőszomszédságában fekvő kolos-mo-
 nostori alapítványi birtok szemeltetett ki melynek

307 hold szántóföldje

204 „ kaszálója

242 „ legelője és

2 „ szölleje.

Összesen . 755 cat. hold külsősége 30 évre bérbe vétetik.

A közvetlen közelben fekvő 2537 holdnyi alapítványi erdő, az ura-
 dalom kezelése alatt maradván, az erdészeti gyakorlati kiképeztetés alap-
 jául fog szolgálni.

A tanintézeti helyiségek tanári lakok sat. az államköltségén még
 ez évben fognak építtetni s mintegy 60000 forintba kerülni.

A gazdasági épületeket az uradalom fogja építtetni s ezért a tan-
 intézet az építési tőke 5%-kos kamatját fogja fizetni.

Az intézeti épületek a következő részletekből állandnak: 2 tante-
 nem à 20□°, 3 gyűjteménytár à 15□°, 3 lakterem à 40□°, 3 mosakodó

helyiség à 6□°, 1 kórszoba 12□°, 1 intézeti iroda 12□°, 1 olvasó terem 20□°, igazgató lakása 46□°, vegytanár lakása 38□°, intézetszolga lakása 20□°, 1 ebédlő 24□°, ezen kívül: konyha, legalább 4 cselédszoba, fürdőszoba, éléskamrák, fakamrák, pinczék sat.

Az intézetnek taneszközökkel való felszerelése 20000 ft. fog kerülni.

Gyakorlati taneszközül szolgálанд még négyrendbeli kert, u. m. 1 gazdasági botanicus-, 1 erdészeti botanicus-, 1 gyümölcsös- és egy konyhakert, továbbá a gazdasági botanicus kerttel összekötött 4 holdnyi kísérleti tér.

Az egész tanfolyam 3 évből álland, az első csak gyakorlati s némi-
leg elméletileg előkészítő évfolyam.

Felvételi felvételek 17 éves kor, egészséges testalkat, jó erkölcs „s legalább az algymnasium vagy az alreáliskola folyamának sikerrel való bevégezése, vagy ennek megfelelő képzettség.“

Az intézetben convictus is lesz melyben minden évfolyamból 20 növendék 150 ft. évi díjért lakást, élelmezést, mosást, fűtést, világitást és orvosi segílyt nyerend.

Ezeken kívül minden évfolyamba még 16 externista vétetik fel évi 20 ft. tandij mellett. Az egészen szegény ifjak tandijmentesek.

Minden évfolyam számára még egy már tudományosan előképzett ifju vétetik fel ki 200 ft. évi segílyben részesül s mint osztályvezető s a növendékekkel lakó és étkező tanségéd fog működni, s tanári pályára tovább képeztetni.

A tanerők lesznek 1 igazgató tanár, 5 rendes tanár ezek közül egyik erdészeti, 3 segédtanár, 1 kertész.

A tantárgyak a tanárok közt következőleg lesznek felosztva:

1. Az igazgató s egyszersmind tanár: gazdasági üzlett- és becsléstan, gazdasági számvitel, nemzetgazdászhat és gazdasági statistica. Igazgató teendőin kívül előadási órái hetenként 8.

2. Az intézeti gazdaság intézője, egyszersmind a gazdasági gyakorlat műszaki tanára; különös s előadási tárgyai még: szállómívelés és borkezelés, méhészet, tejgazdaság; — ideje teljesen igénybe véve lévén, különös előadási órái száma egyelőre meg nem határozható.

3. Állattenyésztés tanára, előadási tárgyai: zoologia, általános állattenyésztés, állat-élettan, állatboncztan, specialis állattenyésztés, állat-, ép- és gyógytan, órái hetenként 12.

4. Földmívelési-vegytan tanára; tárgyai: Vegytan, szerves és szervetlen és gazdasági technologia, geologia és ásványtan. Ennek órái het. 12.

5. Növénytermelés tanára, ennek tantárgyai: talajtan, földmívelés, általános növénytermesztés. Hetenként 12 óra.

6. Erdészet tanára, tárgyai: erdészeti botanica, erdészet, közültetvényezések, vízhasznosítás, s ennek alkalmazásában rétművelés, haltenyésztés és az erdészeti kertnek vezetése. Hetenként 12 óra előadás.

7. Rendkívüli segédtanár: Szám és mértan, physica és meteorologia; hetenként 8 óra.

8. Rendkívüli segédtanár: gazdasági gépészet, építészet és rajz; hetenként 6 óra.

9. Rendkívüli segédtanár: agrariális és közjogi törvények tanítása; hetenként 4 óra.

10. Kertész; [a kerteknek művelése mellett hetenként 6 előadási órával. —

A szóbanforgó jelentés vége így szól:

„Hogy az intézetnek első osztálya még az ősön megnyilhassék: elkerülhetlenül szükséges, hogy legalább a következő négy állomásra: 1. igazgatói; 2. gazdasági intezői; 3. állattenyésztési; és 4. az erdészeti tanszékekre azonnal pályázat hirdettessék mindegyiknél az általa előadandó tanszakok hetenkénti tanórainak száma s javadalmának elősorolásával és a rendes próbaév kitöltése mellett.“

„Szükségesnek mutatkozik továbbá, hogy e tanároknak kinevezése még június hó folytán megtörténhessék a végre hogy mindegyikök legalább is a jövő Julius és Augustus két hónapra egy megfelelő külföldi intézetbe kiküldetve különösen az ott akkor tartatni szokott vizsgákban figyelmes részvét által magának további előképzést és kellő tapasztalatot gyűjthessen. E nélkül minden esetre lényeges csorbulást szenvedne az intézet, életre való megindulásában“

Gyümölcsfa-szaporítás.*)

Miként lehet nemesített gyümölcsfát tenyészteni öjtás, szemzés és más kertészi műtét alkalmazása nélkül.

Egy cseh származású, előkelő amerikai kereskedő és nagy vállalkozó által jutottam a nemesített gyümölcsfák ezen igen egyszerű, természetes és előnyös tenyésztési nemének ismeretéhez, ki Chicagóban a nyugoti hossz 86 és az éjszaki szélesség 42-ik foka alatt igen szép kerttel bír; maga is jeles kertész lévén. — E tenyésztésmód, mint azt magán nevelősködésem alatt Felső-Magyarországon meg is próbáltam, következő.

Őszzel az e célra kiszemelt helyen 1' széles 2' mélyre ásott árkokat készítünk, (lehet kora tavaszon is) a tavaszi nedvesebb napok lejárta után a kiásott földet ismét viszszagördítjük az árkokat vele egészen betöltvén. Juniusban az az: a szemzés, sipolás idején ezen árkok földjét újra jól megforgatjuk s kellőleg porhányová teszszük. Most a tenyészteni kívánt nemes gyümölcsfának legszebb egy éves hajtásából választunk tetszés szerint, s azokat iv alakba hajtva úgy dugjuk mint két végel az árkok megkészített porhányó földjébe, hogy csak két legfeljebb három az iv közepén eső rügy maradjon a földszintén takaratlanul.

Ezen műtét után az elhelyezett ágak rövid időn gyökeret vernek és augusztusban már gyönyörű nemes csemete-iskolát bírnak, különösen ott, hol módunkban van az árkok földjét közséphanuval elegyíthetni.

Az így nevelt csemetéket más év tavaszán már rendelt helyökre átültethetjük, eredeti helyükről gondosan, földestül véve ki, és tetszés szerint fél vagy egész törzsüekké idomitjuk. A féltörzsű fák is elég tartós életűek és már a kezdeményezés után, a melyek eredeti helyükön hagyatnak meg, 3-ik évben épen oly zamatu és tulajdonságu gyümölcsel kedveskednek; mint a milyen fáról eredetüket veszik.

*) Az „Erdélyi Gazda“ az erdélyi gazdasági egylet közlönye f. é. 4-ik számából. Megindult e lap f. é. April 15-én. Megjelenik havonként kétszer 1—1½ negyedrévnyi terjedelemben Kolosvárt. Előfizetési díj Aprilistől Decemberig 1 ft. 60 kr., egyleti tagok számára 1 ft. Változatos, gyakorlati irányu és érdekes tartalmánál, valamint rendkívüli olcsóságánál fogva kétségkívül nagy keletnek fog örvendeni.

Megjegyzendő, hogy míg a napsugarak szabad befolyásának kitett veszszők fogamzása úgy áll mint 50 : 100-hoz ; addig a gyékény vagy más takarók árnyékában az eredmény mint 90 : 100 aránylik, mi arra mutat, hogy a napsugaraktól épen úgy kell óvnunk ezeket, mint egyéb, pl. virágdugványokat és mindenek felett naponta kétszer öntöznünk.

Ha jól emlékszem 1860-ban, egy néptanítónál, Fehérmegyében találkoztam hasonló jósikerű kísérlettel, ki ivszerü gyümölcs ágakból csinált virágágyainak kerítést, s így tapasztalta először a nemes gyümölcs-ágak fogamzási képességét.

Forray Géza.

Országos erdészeti egyletünk házat akar venni.

Ezen minden egyleti tag által örömmel üdvözölt szándék kivitele czéljából, mindazon alapító tagokhoz kik alapítványi tőkéiket magán kötvényekben biztosították a következő levél intéztetett:

„Az Országos Erdészeti-egyesület igazgató válaszmánya elvben kimondotta, hogy az egyesület érdekei előmozdításának tekintetéből üdvösnek ismeri, ha egyletünk a mindinkább emelkedő laktérdij és folytonos költözés költségei- és terheitől egy előnyös házvétel által megmenekülhet, s állandó helyiséget szerezvén biztosítva lesz a szünet-nélküli házbér-emelés és tovavándorlás kellemetlensége, költségei és kárai ellen.

Köztudomásu, hogy Pesten, jelenleg s még a közelebbi években is valódi lakás-szükség fog uralkodni; hogy a háziurak a lakók szorult helyzetét lehetőleg kiaknázzák, s hosszabb időre nem szerződnek, hanem időről időre emelik a házbért, melyet aztán vagy a megszorult régi lakó vagy az új bérlő, kit ugyanazon sors ért, kénytelen megfizetni, — még azon eset sem ritka, hogy rendkívüli nagy áron sem lehet lakáshoz jutni.

Ezen okok indították az igazgató-válaszmányt a házvételnek, mint az egyesületre üdvös intézkedésnek, elvben való kimondására; minek keresztülvitele azonban mindenek előtt attól feltételeztetik, valjon a t. cz. alapító urak hajlandók lesznek-e tett alapítványaikat e célra befizetni?

Bizalommal fordulok azért (czím) s az igazgató-válaszmány felhatalmazása foytán azon tiszteletteljes kérdést bátorkodom intézni:

méltóztatnék-e azon esetben, ha az idei közgyűlés a ház-vételt elhatározná, a már tett alapítványt ezen célra befizetni?

(Czím) kegyes támogatását remélve, e tárgyban adandó becses válaszáat, a melléklapon tervezett levél aláírása és viszaküldése által kérem tudatni, hogy így a fennforgó ügyben jövő július hó 4-én tartandó választmányi ülésükön eljárásomról beszámolhassak.

Megemlítem még, hogy a szíves választ annál inkább óhajtánók megnyerhetni, mert jelenleg oly ház ajánlatotott egyesületünknek megvételre, mely ugy fekvése, mint ára és jövedelmeztetése által megfelelő mindazon igényeknek, melyek szükségesek arra, hogy az egyesület vagyona biztosan és jövedelmezőleg fektethessék ingatlanba, — másrészt pedig azon előnyöket is magában foglalja, melyeket egyesületünk a számára szükséges helyiségek nembírhataása miatt most nélkülözni kénytelen.

Az Országos Erdészeti-egyesület igazgató választmányára nevében hazafiúi tisztelettel

alázatos szolgálja

Pesten, május hó 28. 1869.

Keglevich Béla,

az Orsz. Erdészeti-egyesület elnöke.

Tudósítás az erdőbirtokosokhoz, erdészekhez és az erdészeti ügybarátaihoz. *)

Az országos Erdészeti Egyesület igazgató választmányának megbízásából van szerencsém a t. erdőbirtokosokat, erdőgazdákat és az erdészeti összes ügybarátait tisztelettel felkérni, hogy azon helyi vagy általános érdekű erdőgazdasági ügyet, melynek f. évi egyleti közgyűlésünk által való tárgyalását, — akár saját közelebbi érdekeiknél fogva, akár általános erdőgazdasági szempontból tekintve, kívánatosnak ismerik, szíveskedjenek az egyesülettel idei július hó 4-ig közölni, hogy így arról a tagokat alaposabb hozzászólhatás végett elég korán lehessen értesíteni.

Az Országos Erdészeti egyesület igazgató választmányára nevében.

Bedő Albert, egyl. titkár.

*) Sürgetve ajánljuk ezen tudósítást t. olvasóink figyelmébe.

K ü l ö n f é l é k .

Csőtörtmérő vagy?! Az „Erd. Lapok“ f. é. I. füzetében közzétett pályázat folytán két névtelen Budáról, csőtörtmérő helyet e szókat ajánlja: átló vagy átla zó. Az első már a síkmértan számára régen le van már foglalva azt jelentvén diagonale, s így csak a második vehető fel a pályázó szók közé.

A magyar buza. Egy német gazdasági lap közli, hogy a jeles tulajdonaiért külföldön annyira keresett magyar buza egy Worms közelében lakó molnár kísérlete szerént 16 százalékkal jobb termést adott, mint az ott honos fajta, s a mellett az új termés az elvetett magnak minden jó tulajdonait megőrizte. Ebből a közlő azt következteti, hogy buzáunk jó tulajdonai nemcsak égaljunk és talajunk sajátjaiból, hanem a fajta nemességéből is erednek, s végül megjegyzi, hogy az a német éghajlat és talaj mellett mégis el fog fajzani, de e bajon Magyarország közelléte miatt a magnak megújításával könnyen segíthetni.

Az orsz. erdészeti egyesület 1869. évi közgyűlése, Kassán fog megtartatni. A gyűlés ideje annak idején lapunk s a napi lapok útján közzé fog tétetni. Az igazoló jegyek, melyek előmutatásával úgy a vaspályákon mint a Dunán is leszállított díjért utazhatni, minden egyleti tagnak posta útján jó előre meg fognak küldetni. Az egylet közgyűlései iránt évről évre gyarapodó érdekeltség kezeskedik arról hogy a kassai közgyűlés minden előbbieknél számosabb látogatónak fog örvendeni.

Journal du Commerce Austro-Hongrois, e cím alatt indul meg f. é. Julius 1-én egy kereskedelmi időszakos lap magyar, német és francia nyelven szerkesztve, megjelenik hetenként kétszer, ezenkívül naponként egy külön kiadásban „Bulletin du Journal du Commerce Austro-Hongrois.“ Szerkeszti B. Strasser, kiadja Szász Sándor Pesten. Előfizetési díj egy évre 20 ft. — Nagyon kívánatos volna ha e lap figyelmét a fakerekedésre is kiterjesztené mely Magyarországon már jelentékeny szerepet játszik. Ha e lap a fa kereskedést is körébe vonná az bizonyosan előfizetőinek számát is jelentékenyen szaporitná. Jelen nézetünket Strasser úr figyelmébe ajánljuk.

Az erdészeti segédtablák 2-ik bővített kiadására eddig közel 100 megrendelés érkezett, mielőtt a megrendelők száma a 200-at meg nem üti addig a nyomtatáshoz hozzá nem foghatunk.

A baglyok jelentősége az erdő- és mezőgazdaságra nézve. Klingelhöffer Károly hassziai pénzügyi fogalmazó beszélé hogy gyűjteménye számára egy ragadozó madarat lövendő, az erdőre ment s ott csakhamar egy erdeibaglyot (Waldkauz, Strix sylvatica) lőtt, s a mint a fészek után nézett, egy öreg nyárta odujában valami fekete aljon négy fehérgyapjás fiókát lelt; előbb — így szól Klingelhöffer — a fa alatt állók bámulatára a 4 fiókát dobtam ki, azután 12 seregélyt, 2 pintyet, 2 verebet, 1 sárgarigót, 1 czinegét és végre 4 mezei egeret mint e telhetetlen falánk fajzat utolsó lakomájának maradékait. Ebből következtetni lehet hogy a bagolypár fiaival együtt naponként 20 madarat költött el s ennek folytán a költési idő alatt 560 az erdő- és mezőgazdaságra nézve pótolhatlan föltétlenül hasznos madarat pusztított ell, a mi az egekben tett pusztítás hasznával egyáltalában fel nem ér, s így a baglyok hasznossága ezen adatok nyomán nagyon kétségesnek mondható.

Uj amerikai rendszer hegyi vasutak építésénél. New Hampshire északamerikai államban Marsh mérnök vasutat épít a Mount Washington hegyen, a Fehér Hegyek legmagasb csúcsán, melynél minden 3 láb útra 1 láb függélyes hágás esik. A hágás egy közbelső, létra alakú sín által eszközöltetik, melynek fogaiba a locomotivnak fogás kereke fogószik! Lefelé jövésnél a vagonok sulyából eredő gyorsuló mozgás fékezésére a szokásos dörzskészülékek mellett légsűrítő szivatyuk is vannak alkalmazva, melyek a kerekek forgó tengelye által hajtának Mennél sebesebben mozog a vonat lefelé annál inkább megsűrítettik a lég, s annál nagyobb ellenállást gyakorol a kerekek forgására. E légsűrítők csappokkal vannak elátva, melyekkel a körlég betolulása, s így a megsűrítésének menetét akadályozni vagy előmozdítani, s ez uttöbbi módon a vonatot lassítani, vagy egészen megállítani lehet. Úgy látszik, hogy ezen rendszer képes lesz a vasút áldásaiban oly vidékeket is részesíteni, melyek eddig a világtól elzárva voltak, s így az erdőkincsek feltárásában is nagy szerepet játszani ígérkezik.

Szerkeszti és kiadja: **Wagner Károly.**

Főmunkatárs: **Divald Adolf.**

Selmecz, 1869. Nyomatott Mihalik István-nál.